

Introductie

Beste leerkracht,

Wat leuk dat jullie het project De Polderpioniers bij Cpunt afnemen! Het is gemaakt ter ere van het 175-jarig bestaan van de gemeente Haarlemmermeer. In deze handleiding lees je alles wat je moet weten over dit project.

Doel

Nieuwsgierigheid van de kinderen naar hun eigen identiteit, omgeving en erfgoed aanwakkeren, waardoor zij onderzoekend aan de slag gaan en leren over het verhaal van Haarlemmermeer.

Content of feedback delen?

Ja, leuk! Wij horen graag hoe De Polderpioniers tot leven komt op de scholen.

Denk hierbij aan: werkjes/presentaties/berichtjes van de kinderen, foto's, video's, feedback en tips. Laat het ons weten via het logboek in de Erfgoedautomaat of mail naar educatie@cpunt.nl.

Online informatie

Alle informatie staat ook online. Ga naar <https://www.cpunt.nl/polderpioniers>.

Wij wensen jullie veel plezier met De Polderpioniers!

Team Educatie

Cpunt

educatie@cpunt.nl

Gebruiksvoorwaarden

Om de veiligheid van de leerlingen te waarborgen en te zorgen dat alle kinderen in Haarlemmermeer gebruik kunnen maken van het De Polderpioniers, is het van belang dat:

- De karren en de inhoud daarvan met zorg behandeld worden.
- De karren te allen tijde op de rem gezet worden.
- Er niet getrokken, geduwd of gehangen wordt aan de karren.
- Leerkrachten en leerlingen alle materialen na gebruik steeds terugzetten en de karren compleet geretourneerd worden.

Indien er na gebruik beschadigingen zijn of onderdelen van de karren of bijbehorende materialen ontbreken, verwachten wij dat de school de schade en/of aanschaf van de te vervangen materialen vergoed (via de verzekering van de school).

- Door gebruik te maken van het project Polderpioniers stemt de school automatisch in met deze voorwaarden.

Inhoudsopgave

Introductie	2
Gebruiksvoorwaarden	2
1. Waar bestaat dit project uit?	4
2. Wat zit er in de karren?	4
3. Hoe zijn de materialen geordend?	7
Bijlagen	
Lesbrieven	8
Materialen	9
Boeken	10
3D-objecten en foto's	11
Maak jullie eigen verhaal van de Haarlemmermeer!	12

Dit project is mogelijk gemaakt door:

Cpunt, Kunstfort bij Vijfhuizen, Fort van Hoofddorp, Cruquius Museum, Stoomgemaal Halfweg, Crash Luchtoorlog- en Verzetsmuseum '40-'45, Landgoed De Olmenhorst, NME Amstelland Meerlanden en Hollandse Waterlinies.

Dit project is mede gefinancierd door:

Fonds voor Cultuurparticipatie en Gemeente Haarlemmermeer.

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

gemeente
Haarlemmermeer

1. Waar bestaat dit project uit?

De Polderpioniers bestaat uit twee karren: een Erfgoedautomaat en Polderkar. Deze zitten boordevol speel-leer-materialen.

In één oogopslag

Op de volgende bladzijdes zie je de twee karren en hun inhoud in één oogopslag.

2. Wat zit er in de karren?

Hier lees je meer over de materialen die bij de Erfgoedautomaat en Polderkar horen.

Lesbrieven (bijlage I)

In de kratten in de Erfgoedautomaat zitten lesbrieven. De lesbrieven zijn zo opgezet dat kinderen grotendeels zelfstandig met de opdrachten aan de slag kunnen gaan. Jongere kinderen hebben wel begeleiding van de leerkracht nodig.

Op de lesbrieven staan pictogrammen die aangeven over welke periode de opdrachten gaan. Ook zijn de doelgroep (onder-, midden- en/of bovenbouw), benodigde materialen en lesduur erop aangeduid.

Speel-leer-materialen (bijlage II)

In de kast van de Polderkar liggen vooral materialen om mee te spelen. In de kratten in de Erfgoedautomaat liggen materialen die bij de opdrachten uit de lesbrieven horen. Er is voor één klas aan verbruiksmaterialen voorzien: een starterspakket. Sommige materialen dien je zelf toe te voegen. Dit zijn vooral basismaterialen die op school aanwezig zijn of materialen die gemakkelijk te verzamelen zijn.

Let op: Voor meerdere groepen zijn dus meer verbruiksmaterialen nodig. Kijk hiervoor op de lijst met benodigheden.

Boeken (bijlage III)

Natuurlijk staan er ook boeken in de Erfgoedautomaat, ter verdieping van het project. Ze zijn voorzien van kleur en pictogram van het corresponderende tijdvak. De boeken horen bij de Erfgoedautomaat. Zet ze na afloop dus altijd terug in de kast.

Miniaturgebouwen en objecten (bijlage IV)

Achter de luikjes van de Erfgoedautomaat staan miniatures van gebouwen en objecten uit Haarlemmermeer. Ze zijn 3D-geprint. Alle objecten horen bij de Erfgoedautomaat. Zet ze na afloop dus altijd terug in de kast.

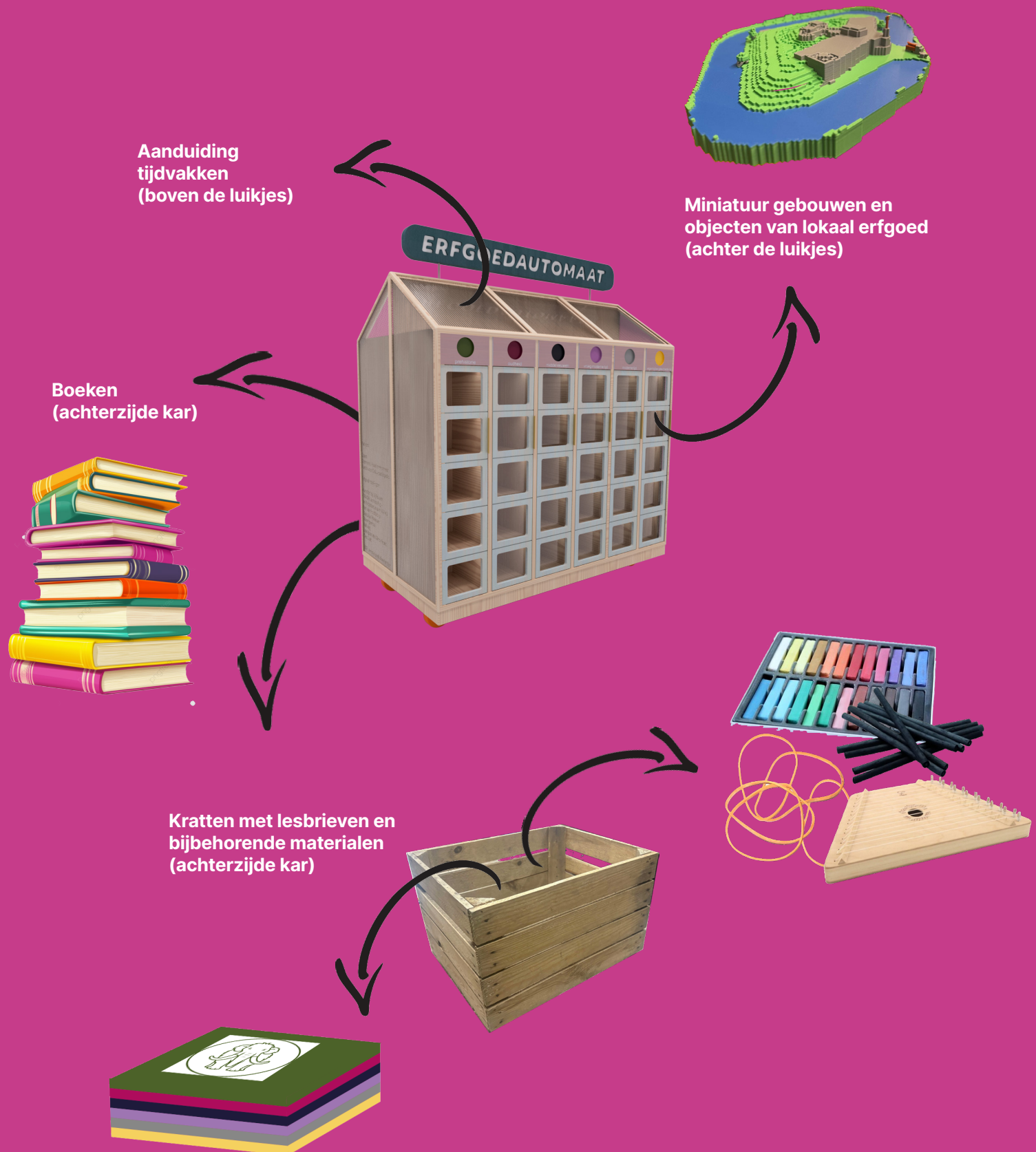
Je kan zelf de objecten plaatsen in de kastjes en er een bijpassende foto als achtergrond bij plaatsen. Richt jullie eigen mini-expositie in en vertel ook jullie verhaal van de Haarlemmermeer! Voor elke school is er ook een 'eigen kastje' waarin je als school iets achterlaat in deze reizende expositie die van school naar school gaat.

Lees hierover meer in bijlage V. Deze is ook te gebruiken als zelfstandige opdracht voor kinderen die goed genoeg kunnen lezen.

De Erfgoedautomaat

Kar vol speel-leer-materialen en lesbrieven

Achter de luikjes in deze kar zitten 3D-geprinte objecten van gebouwen en ander lokaal erfgoed, chronologisch per tijdvak ingedeeld. Aan de andere kant van de kar zitten kratten met lesbrieven en bijbehorend materiaal.

De Polderkar

Marktkraam en schaduwtheater, met meer speel-leer-materialen

De Polderkar is op meerdere manieren te gebruiken. Het een marktkraam waarin de kinderen kunnen handelen, bijvoorbeeld met zelfgemaakte Romeinse munten. Het is ook om te toveren tot een schaduwtheater waarmee de kinderen verhalen kunnen vertellen en verbeelden, bijvoorbeeld over de Waterwolf en de Landleeuw. Onder in de kar zitten spellen en ander materiaal over lokaal erfgoed.

Marktkraam

Uitrolscherm voor schaduwtheater
(onder het dak)

Lamp voor schaduwtheater
(onderin de kast)

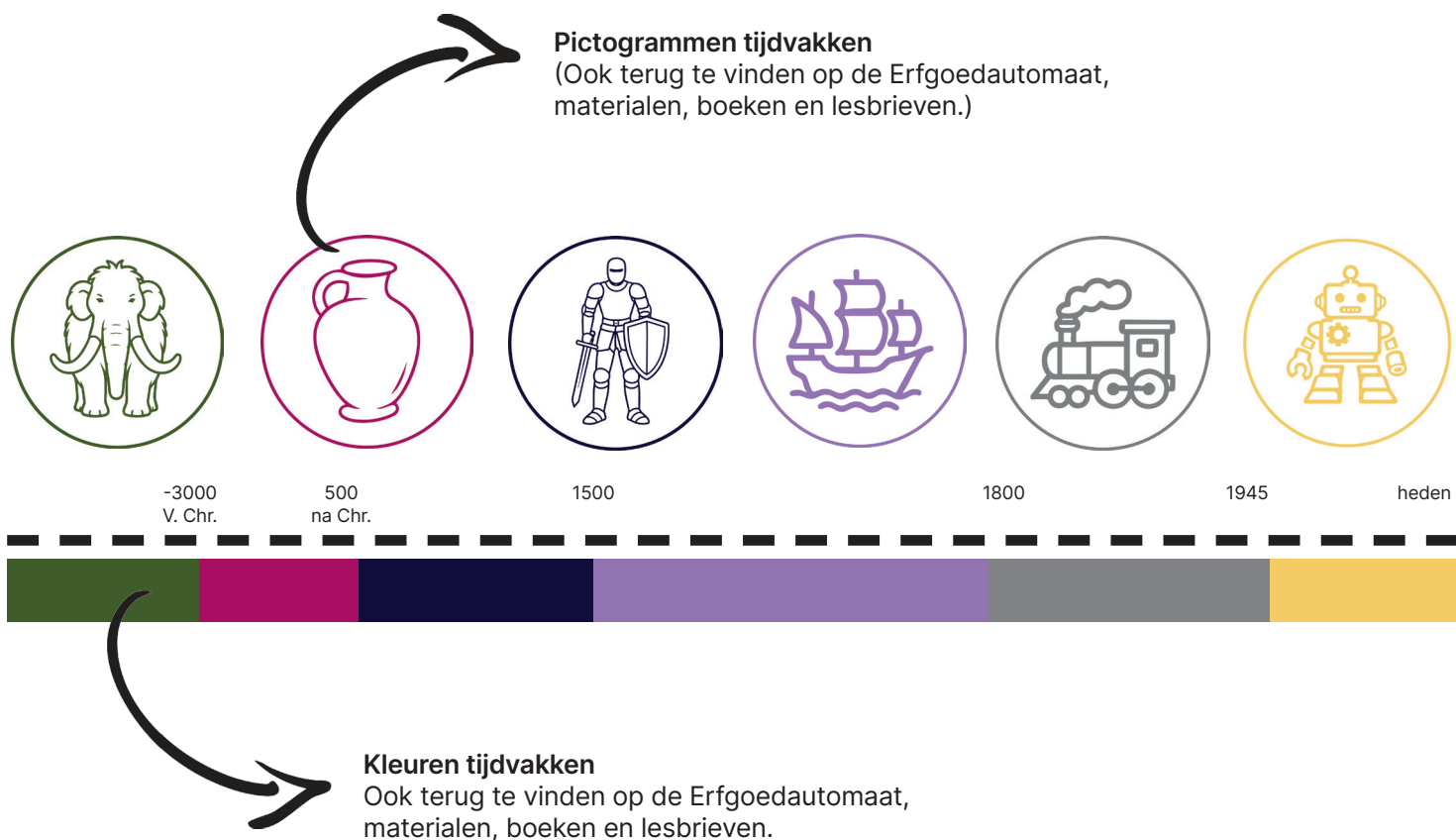

Speel-leer-materialen
(onderin de kast)

3. Hoe zijn de materialen geordend?

De Erfgoedautomaat is op kleur ingedeeld. Deze kleuren corresponderen met de verschillende tijdvakken. Voor de tijdvakken zijn er ook pictogrammen. De kleuren en pictogrammen vind je terug op de lesbrieven, kratten, materialen en boeken.

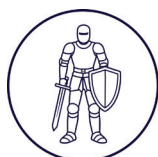
Prehistorie

Tijd van jagers en boeren

Oudheid

Tijd van Grieken en Romeinen

Middeleeuwen

Tijd van monniken en ridders
Tijd van steden en staten

Vroegmoderne tijd

Tijd van ontdekkers en hervormers
Tijd van regenten en vorsten

Moderne tijd

Tijd van burgers en stoommachines
Tijd van wereldoorlogen

Eigentijdse geschiedenis

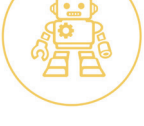
Tijd van televisie en computers

Bijlage I Lesbrieven

Pictogram	Tijdvak	Lesbrief	Aanbieder	Doelgroep
	Prehistorie	Prehistorische dieren tekenen	Cpunt	OB/MB/BB
	Oudheid	Romeinse munten maken	Cpunt	OB/MB/BB
	Middeleeuwen	Verdwenen dorpen	Cpunt	OB/MB/BB
		Turf en veen	NME Amstelland Meerlanden	MB/BB
	Vroegmoderne tijd	De Slag op het Haarlemmermeer	Cpunt	OB/MB/BB
	Moderne tijd	Stoommachine; droogleggen en inpolderen	Cpunt	OB/MB/BB
		Tweede Wereldoorlog	Cpunt	BB
	Eigentijdse geschiedenis	Calatrava bruggen	Cpunt	OB/MB/BB
  	Moderne tijd & Eigentijdse geschiedenis	Bescherm je woonplaats	Hollandse Waterlinies	BB
		Mijn avontuur in het fort: 'Vlucht van Mireille Geus'	Kunstfort bij Vijfhuizen	BB
		Kennismaken met het fort	Fort van Hoofddorp	MB/BB
		Water als wapen (inundatie)	Fort van Hoofddorp	MB/BB
		Droog met stoom!	Stoomgemaal Halfweg	BB

Bijlage II Materialen

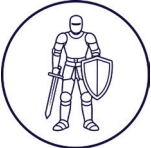

Erfgoedautomaat

Pictogram	Tijdvak	Materiaal	Hoort bij lesbrief
	Algemeen	Gastenboek De Polderpioniers 2 mappen met lesbrieven (zie bijlage I) Boeken (zie bijlage III) 3D-objecten (zie bijlage IV)	
	Prehistorie	Houtskool Pastelkrijt A3-vellen papier	Prehistorische dieren tekenen
	Oudheid	Staven zelfdrogend klei DAS Satéprikkers, roerstaafjes en tandenstokers Vernis Schuurpapier Verfset met goud, zilver, zwart	Romeinse munten maken
	Middeleeuwen	Lijmpistool en -patronen Houten roerstokjes Pastelkrijt Magnetische tegels	Verdwenen dorpen
		Turf en veen	Turf en veen
	Vroegmoderne tijd	Satéprikkers Elastiekjes Kurken	De Slag op het Haarlemmermeer
	Moderne tijd	Satéprikkers Zwart A4-karton	Stoommachine; droogleggen en inpolderen
	Eigentijdse geschiedenis	Elastiekjes Spaghetti Hape Happy Harp	Calatrava bruggen

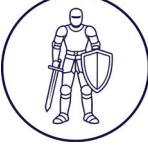

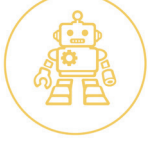
Polderkar

Pictogram	Tijdvak	Materiaal	Hoort bij lesbrief
	Algemeen	Monopolyspel Memoryspel Kleurplaat/Kijkaart	
	Moderne tijd	Lamp en scherm (voor schaduwtheater) Aquaplay (Ringvaart) Zaadjes	Stoommachine; droogleggen en inpolderen
		Kwartetspel	Kennismaken met het fort

Bijlage III Boeken

Pictogram	Tijdvak	Boeken	Doelgroep
	Algemeen	Welkom in Haarlemmermeer	OB
	Prehistorie	De eerste mens – willewete geschiedenis Claes, E., 2025, Clavis Uitgeverij	OB
	Oudheid	Willewete - Romeinen Bosbouwers, S., 2025 (6e druk), Clavis Uitgeverij <i>Wanneer leefden de Romeinen? En waar? Wat deden ze de hele dag?</i>	OB/MB
	Middeleeuwen	Een boek vol huizen Eenoge, P. van, 2023, Uitgeverij Zwijsen <i>Lees de verhalen over fantastische gebouwen en hun makers</i>	BB
	Vroegmoderne tijd	Alles over vlaggen Jacobs, R., 2025, Schoolsupport Uitgeverij BV <i>Waar denk je aan bij rood-wit-blauw? Maar weet je ook wat de kleuren betekenen?</i> De ontvoering Van Philips Willem Wijtsma, R., 2006, Uitgeverij de Banier <i>Willem van Oranje verzet zich tegen de Spaanse overheersing. Er moet iets gebeuren.</i>	OB/MB/BB BB
	Moderne Tijd	Het robotje van Schiphol Kuyper, S., 2016, Rubinstein Publishing bv. <i>Dit Gouden Boekje is een speciale uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Amsterdam Airport Schiphol in 2016.</i> De vuurdraak Heugten, A. van, jaartal onbekend, Uitgeverij Delubas <i>De tijd van burgers en stoommachines</i> Er brandt licht in het pomphuisje! Kuiper, P., 2015, Drukkerij Groen Hoofddorp Sluizen en gemalen Backers, R., jaartal onbekend, Schoolsupport Uitgeverij BV. <i>Sluizen en gemalen beschermen ons land tegen overstromingen</i> Toen het oorlog was: 1939-1945 Groot, Annemiek de, 2024, Gottmer	OB MB/BB MB/BB MB/BB BB
	Eigentijdse geschiedenis	Hoe moeilijk kan het zijn?! Een brug bouwen Palmer, M., 2024, Schoolsupport Uitgeverij BV. <i>Lees en ontdek de geheimen van het bruggen bouwen!</i>	OB/MB

Bijlage IV 3D objecten & foto's

Pictogram	Tijdvak	Boeken
	Prehistorie	mammoet tand mammoet slag tand <i>steppe wisent (bison)</i>
	Oudheid	gouden munt zilveren munt <i>bronzen munt</i>
	Middeleeuwen	schaap <i>klompen</i> <i>vikingschip</i>
	Vroegmoderne tijd	<i>vuurtoren</i> <i>boot</i> <i>meerval</i> <i>aalding</i> <i>litho Willem</i>
	Moderne Tijd	tractor 2 hooibalen Fokker vliegtuig Fort van Hoofddorp gemaal
	Eigentijdse geschiedenis	<i>NS ticketmachine</i> <i>scouting bootje</i> <i>spiegel</i> <i>verkeerstoren Schiphol</i> <i>Dik Trom</i>

schuingedrukt = nog niet aanwezig

Bijlage V Maak jullie eigen verhaal van de Haarlemmermeer!

De Erfgoedautomaat is een reizende expositie over de geschiedenis van de Haarlemmermeer. Hij staat nu op jullie school en reist over een paar weken naar een nieuwe school.

In de kleine kastjes van de erfgoedautomaat vind je 3D-geprinte objecten en foto's. Van gebouwen, objecten en landschappen in de Haarlemmermeer, van vroeger tot nu. Van botten afkomstig uit de prehistorie, romeinse munten uit de oudheid, forten gebouwd in de moderne tijd tot aan een landschapsfoto's uit de eigentijdse geschiedenis.

- Zoek het juiste object bij elke afbeelding in de kast. Zo kom je erachter in welk tijdvak, welke periode van de geschiedenis het thuis hoort.
- Of koppel een object aan een afbeelding omdat jij voelt of denkt dat ze bij elkaar passen. Bedenk daar een mooi verhaal bij en vertel!
- Heb je zelf een object of foto die niet mag ontbreken in ons verhaal van Haarlemmermeer? Voeg deze dan toe aan de kast. Geef het een plekje, zodat het mee kan reizen naar de volgende scholen.
- Heb je zelf iets gemaakt bij één van de opdrachten? Zoals zelfgemaakte Romeinse munten, een prehistorische tekening, een bootje, de Waterwolf of Landleeuw? Geef het een plekje, zodat het mee kan reizen naar de volgende scholen.
- Heb je nog een ander idee om de kast te verrijken of in te richten? Zoals een collage of kijkdoos van papier, stokjes, watten en andere materialen? Laat je fantasie de vrije loop en voeg iets toe. *Let er wel op dat het kastje weer schoon te maken moet zijn, dus dat het niet vast blijft plakken.*

Maak je eigen kijkdoos-expositie in de erfgoedautomaat. En vertel daarna aan je klasgenootjes waarom jij dit object (of objecten) en foto('s) bij elkaar hebt gezet.

Of laat het aan je familie zien als ze je naar school brengen op ophalen. Misschien kennen zij ook nog mooie verhalen over de Haarlemmermeer?

Vraag je juf of meester om er een foto van te maken. Het is leuk om die uit te printen en op te hangen of op het digibord met elkaar te bekijken.

Voor de leerkracht:

- Voor jullie school is er één kastje gereserveerd: de naam van de school staat achterin op de foto. Jullie mogen deze kijkdoos inrichten, er een nieuw eigen object en/of foto aan toevoegen of iets wat jullie gemaakt hebben aan de hand van de lesbrieven. Dit reist dan mee naar de volgende school.
Zo vullen jullie het verhaal van Haarlemmermeer aan!
- Cpunt ontvangt graag foto's van de kijkdoos-exposities: **educatie@cpunt.nl**.
Ze mogen ook als print toegevoegd aan het Gastenboek (in de map) in de Erfgoedautomaat.